

Taflen weithgaredd 8a

Termau ariannol

A allwch chi gyfateb y termau a'r cysyniadau ariannol allweddol â'u diffiniadau trwy ychwanegu'r rhif cywir yn y blwch a ddarperir?

Term

Diffiniad

1. Cyllideb	Cerdyn sy'n caniatáu i rywun brynu rhywbeth a thalu'r arian sy'n ddyledus yn ddiweddarach	3
2. Benthycia	Derbyn arian i'w dalu'n ôl yn ddiweddarach; gall gael ei gynllunio neu gall fod heb ei gynllunio	
3. Cerdyn Credyd	Rhestr o incwm a gwariant dros gyfnod o amser; swm o arian sydd ar gael	
4. Dwyn hunaniaeth	Y ganran y cyfrifir llog arni. Er enghraifft, byddai benthyciad o £1000 ar gyfradd llog o 5% yn arwain at log o £50 y flwyddyn	
5. Banc y stryd fawr	Arian sy'n ddyledus - ac y disgwylir iddo gael ei dalu'n ôl - gan unigolyn, busnes neu wlad; gall fod yn hydrin neu'n anhydrin	
6. Dyled	Math o fenthyciwr arian; fel arfer yn codi cyfraddau llog uchel iawn ac yn gweithredu'n anghyfreithlon	
7. Llog	Arian rydyn ni'n ei ennill neu'n ei dderbyn o weithio am gyflog neu salari neu o fuddsoddi mewn asedau e.e. arian mewn banc, mewn stociau a chyfranddaliadau, mewn eiddo	
8. Incwm	Cyngor wedi'i ddylunio i helpu pobl i gynllunio penderfyniadau ynghylch arian	
9. Twyll	Cyfrif banc neu gymdeithas adeiladu sy'n talu llog ar yr arian a gynilir ynddo	
10. Cyngor Arianol	Arian a fenthycir, fel arfer gan fanc neu gymdeithas adeiladu	
11. Cyfradd llog	Y defnydd anghyfreithlon o dwyll er budd ariannol (a elwir weithiau yn 'sgam')	
12. Benthyciad	Benthyciad i brynu eiddo	
13. Benthyciwr Arian Didrwydded	Defnyddio manylion personol rhywun arall yn anghyfreithlon er mwyn ennill arian, nwyddau, benthyciadau ac ati.	
14. Morgais	Cost benthycia a'r arian a enillir ar gynilion	
15. Risg	Cyfnewid arian pan fydd rhywbeth yn cael ei brynu neu ei werthu	
16. Cyfrif cynilo	Banc sy'n cael ei redeg fel busnes. Mae'n gofalu am arian, yn benthycia arian ac yn helpu pobl i dalu am bethau (trwy roi cardiau debyd a chredyd)	
17. Trafodiad	Sefyllfa a allai achosi niwed neu golled ond a allai hefyd gyflwyno elw sylweddol	

Taflen weithgaredd 8b

Termau ariannol

A allwch chi gyfateb y termau a'r cysyniadau ariannol allweddol â'u diffiniadau trwy ychwanegu'r rhif cywir yn y blwch a ddarperir?

Term

Diffiniad

1. Ffioedd cyfrif	Cerdyn sy'n caniatáu i rywun brynu rhywbeth a thalu'r arian sy'n ddyledus yn ddiweddarach	2
2. Cerdyn Credyd	Derbyn arian i'w dalu'n ôl yn ddiweddarach; gall gael ei gynllunio neu gall fod heb ei gynllunio	
3. FSCS	Rhestr o incwm a gwariant dros gyfnod o amser; swm o arian sydd ar gael	
4. Benthycia	Cost benthycia a'r arian a enillir ar gynilion	
5. Cyllideb	Y ganran y cyfrifir llog arni. Er enghraifft, byddai benthyciad o £1000 ar gyfradd llog o 5% yn arwain at log o £50 y flwyddyn	
6. Dwyn hunaniaeth	Math o fenthyciwr arian; fel arfer yn codi cyfraddau llog uchel iawn ac yn gweithredu'n anghyfreithlon	
7. Cyfradd llog	Arian y gall banciau ei godi am fod â chyfrif gyda nhw	
8. Llog	Arian sy'n ddyledus - ac y disgwylir iddo gael ei dalu'n ôl - gan unigolyn, busnes neu wlad; gall fod yn hydrin neu'n anhydrin	
9. Cyfradd llog sefydlog	Cyngor wedi'i ddylunio i helpu pobl i gynllunio penderfyniadau ynghylch arian	
10. Twyll	Cyfradd llog sy'n aros yr un fath am gyfnod y cytunwyd arno	
11. Cyngor ariannol	Y defnydd anghyfreithlon o dwyll er budd ariannol (a elwir weithiau yn 'sgam')	
12. Morgais	Person sy'n trosglwyddo arian (wedi'i ddwyn fel arfer) yn electronig ar ran eraill, naill ai'n fwriadol neu'n ddiarwybod; gelwir yn 'smwrffiwr' weithiau	
13. Gwyngalchu arian	Cyfnewid arian pan fydd rhywbeth yn cael ei brynu neu ei werthu	
14. Mul arian	Defnyddio manylion personol rhywun arall yn anghyfreithlon er mwyn ennill arian, nwyddau, benthyciadau ac ati.	
15. Benthyciwr arian didrwydded	Benthyciad i brynu eiddo	
16. Cyfradd llog amrywiol	Benthyciad tymor byr, fel arfer gyda chyfradd llog uchel	
17. Trafodiad	Y broses o wneud i arian a enillwyd yn anghyfreithlon ymddangos fel ei fod wedi dod o ffynhonnell gyfreithlon	
18. Dyled	Gall cyfraddau llog amrywiadwy fynd i fyny neu i lawr wrth i gyfraddau'r farchnad newid dros gyfnod benthyciad	
19. Benthyciad diwrnod cyflog	Mae'r Cynllun Digolledu Gwasanaethau Ariannol yn amddiffyn cwsmeriaid pan fydd banciau awdurdodedig yn methu. Gwarantir cynilwyr hyd at £85,000 y sefydliad	

Taflen weithgaredd 9

Astudiaethau achos cynilo

Darllenwch yr astudiaethau achos dilynol, sy'n cynnwys gwahanol bobl sydd wedi dewis cynilo arian. Dychmygwch fod pob un wedi penderfynu cadw eu cynilion mewn banc y stryd fawr.

Gallant ddewis rhwng **cyfrif cyfredol** gyda chyfradd llog o **0.25%** a **chyfrif cynilo** gyda chyfradd llog o **2.75%**.

Defnyddiwch [gyfrifiannell benthycia a chynilo](#) y Bank of England i gyfrifo faint o log y byddan nhw'n ei ennill bob blwyddyn. (Cofiwch luosi'r taliad llog misol gan 12 i ddod o hyd i'r llog blyneddol a ennillir.)

Swm o arian
i'w gynilo

x

Cyfradd llog /
12 (mis)

=

Llog misol a
ennillir

E.e. £100 x 2% = £2 (llog blyneddol) £2 / 12 (mis) = 17c (wedi'i dalgrynnu 2 le degol)

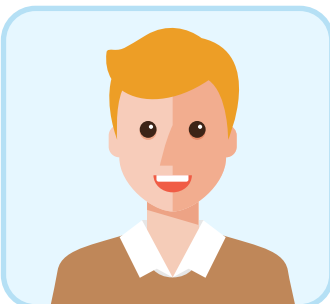

Marcia

Mae Marcia yn cynilo ar gyfer teledu clyfar newydd sy'n costio £299. Mae hi yn yr ysgol uwchradd ond mae ganddi swydd ran-amser mewn lôn fowlio. Trwy gadw ei gwariant yn isel, mae wedi llwyddo i gynilo £150 hyd yn hyn.

Llog blyneddol wedi'i ennill
gyda chyfradd o 0.5%

Llog blyneddol wedi'i ennill
gyda chyfradd o 2.75%

Thiru

Mae ffrindiau Thiru yn mynd i deithio, a fydd yn costio oddeutu £4,000 yr un, ac mae'n awyddus i ymuno â nhw. Mae'n gweithio'n llawn amser ac mae hefyd yn gwerthu ei feddiannau ar-lein o bryd i'w gilydd. Hyd yn hyn mae wedi cynilo £3,750.

Llog blyneddol wedi'i ennill
gyda chyfradd o 0.5%

Llog blyneddol wedi'i ennill
gyda chyfradd o 2.75%

Yumi ac Ash

Mae Yumi a'i phartner, Ash, wedi penderfynu prynu fflat gyda'i gilydd ac maen nhw'n cynilo ar gyfer blaendal. Mae'r ddau yn gweithio'n llawn amser mewn swyddi cyflog cymedrol. Maent wedi creu cyllideb o'u hincwm a'u treuliau er mwyn lleihau eu gwariant i'r eithaf ac wedi llwyddo i gynilo £24,000.

Llog blyneddol wedi'i ennill
gyda chyfradd o 0.5%

Llog blyneddol wedi'i ennill
gyda chyfradd o 2.75%

Taflen weithgaredd 10

Astudiaethau achos cynilo

Mae Alfie yn 18 oed a hoffai wneud cais am fenthyciad tuag at brynu car ail-law, sydd â phris prynu o £5,000. Mae wedi cynilo £2,500 ac mae angen iddo fenthycy'r £2,500 arall. Mae wedi ystyried opsiynau gan dri benthyciwr gwahanol.

Darllenwch y tri senario benthycy. Defnyddiwch [gyfrifiannell benthycy a chynilo](#) y Bank of England i gyfrifo faint o log y bydd disgwyl i Alfie ei dalu yn ychwanegol at y swm a fenthycwyd, cyfanswm cost y benthyciad, a faint o amser y bydd yn ei gymryd i'w dalu'n ôl. Mae'r gyfrifiannell yn cyfrifo'r llog fel hyn:

Swm o arian
i'w fenthycy

x

Cyfradd llog /
12 (mis)

=

Swm y llog sy'n
ddyledus

E.e. £100 x 2% = £2 (llog blyneddol) £2 / 12 (mis) = 17c (wedi'i dalgrynnu 2 le degol)

North Bank (Banc y stryd fawr)

Cyfradd llog: 2.5 % 5 mlynedd

Taliad misol
(cyfalaf a llog misol /
cyfnod y benthyciad)Faint a ad-delir fel
cyfanswm dros
5 mlynedd?

Wellington Funding (Benthyciwr annibynnol, cysylltiedig â'r deliwr ceir)

Cyfradd llog: 6.5% dros 2 flynedd

Taliad misol
(cyfalaf a llog misol /
cyfnod y benthyciad)Faint a ad-delir fel
cyfanswm dros
2 flynedd?

Cash2U Now (Benthyciwr arian didrwydded)

Cyfradd llog: 14.5% dros 10 mlynedd

Taliad misol
(cyfalaf a llog misol /
cyfnod y benthyciad)Faint a ad-delir fel
cyfanswm dros
10 mlynedd?

Taflen weithgaredd 10

Estyniad:

Darllenwch yr astudiaeth achos ddilynol ac ystyriwch (neu anodwch y testun â'ch meddyliau arno) y cwestiynau isod:

- Ar ba bwynt(iau) y mae'r ddyled yn newid o fod yn hydrin i anhydrin (neu i'r gwrthwyneb)?
- Sut all materion ariannol effeithio ar iechyd meddwl a lles unigolyn?
- Sut allai Zara fod wedi gwneud penderfyniadau mwy gwybodus?

Astudiaeth achos – Zara (Dyled anhydrin)

Roedd gan Zara, 18 oed, swydd ran-amser fel cynorthwydd gwerthu mewn siop ffasiwn, yn ogystal â gwneud Prentisiaeth fel Datblygwraig Talent. Darparodd ei henillion ddigon i dalu am y pethau sylfaenol (e.e. rhentu ystafell, prynu bwyd) ond nid oedd yn gallu cynilo llawer o arian na fforddio unrhyw foethau.

Pan oedd ei ffrindiau'n mynd ar wyliau i Majorca, penderfynodd gymryd benthyciad i dalu am y daith. Gwrthodwyd ei chais am fenthyciad gan ei banc, felly penderfynodd gymryd benthyciad gan gwmni benthyciadau diwrnod cyflog ar gyfradd llog amrywiadwy o 7%. Gyda chymorth cyfrifiannell ar-lein, cyfrifodd Zara gost ad-dalu'r benthyciad a'r llog dros gyfnod o ddwy flynedd. Trwy atal ei noson allan wythnosol, roedd hi'n gallu fforddio'r taliadau misol.

Yna cynyddodd y benthyciwr y gyfradd llog ar ei benthyciad i 9%, gan wneud taliadau'n anodd. Yn fuan wedi hynny, collodd Zara ei swydd. Roedd hi eisoes wedi gwario arian y benthyciad ac nid oedd ganddi unrhyw fodd gwneud y taliadau.

Ar ôl llawer o straen a cholli cwsg, penderfynodd Zara wneud apwyntiad ag ymgynghorydd ariannol yn y Swyddfa Cyngor ar Bopeth, a oedd yn gallu ei helpu i archwilio ei chyllideb a nodi ffyrdd o leihau ei gwariant fel y gallai fforddio'r ad-daliadau uwch. Cynghorodd ef Zara i siarad â'r benthyciwr ac roedd hi'n gallu cytuno i ymestyn yr amser i ad-dalu'r benthyciad, o ddwy i bedair blynedd. Gostyngodd hyn y swm yr oedd yn rhaid iddi ei dalu bob mis, gan wneud y taliadau yn fwy hydrin gyda'i chostau byw eraill, ond cynyddodd y swm cyfan yr oedd yn rhaid iddi ei ad-dalu.

Taflen weithgaredd 11a

Astudiaethau achos twyll

Darllenwch trwy'r enghreifftiau o astudiaethau achos o sut y gall gwahanol fathau o dwyll ddigwydd yn ymarferol.

Ar gyfer pob senario, ystyriwch y dilynol:

- Pa fathau o dwyll ariannol y mae hyn yn enghraifft ohonynt?
- Beth allai awgrymu mai sgam yw hwn?
- Pa gyngor fydddech chi'n ei roi i'r unigolyn a oedd yn darged twyll?

Hiral

Roedd Hiral wrth ei bodd â chelf ac roedd ganddi ddiddordeb ar unwaith pan dderbyniodd e-bost yn hysbysebu cystadleuaeth ddarlunio. Cwblhaodd ei chais a'i e-bostio i'r gystadleuaeth. Fis yn ddiweddarach, roedd Hiral wedi'i chyffroi i dderbyn e-bost yn nodi bod ei gwaith wedi cyrraedd rownd derfynol y gystadleuaeth ac y byddai'n cael ei gyhoeddi mewn llyfr. Gofynnwyd iddi drosglwyddo ffi weinyddu o £60, a wnaeth yn syth. Aeth amser ymlaen ond ni chlywodd hi ddim mwy gan drefnwyr y gystadleuaeth.

Damien

Roedd Damien wir eisiau pâr newydd o dreinyrs, ond ni allai fforddio'r tag pris o £120 mewn siop ar y stryd fawr. Prin y gallai ei gredu pan welodd nhw yn cael eu hysbysebu ar wefan am £39.99 yn unig. Nid oedd Damien yn adnabod y wefan, ond roedd yn hawdd defnyddio ei gerdyn debyd i dalu am ytreinyrs. Arhosodd yn eiddgar iddyn nhw gyrraedd yn y post, ond ni ddaeth dim. Gwiriodd y wefan, ond roedd wedi'i thynnu i lawr.

Kerrie

Roedd Kerrie yn mynd adref o'r coleg ar y bws pan ddaeth e-bost i fyny ar ei ffôn. Roedd hi'n adnabod logo a lliwiau brand ei rhwydwaith symudol. Roedd yr e-bost yn ymddangos yn broffesiynol, ond roedd yn cynnwys gwall sillafu. Datganodd fod Kerrie wedi methu taliad a bod angen iddi ddilysu ei manylion banc o fewn 24 awr, neu y byddai ei chyfrif symudol yn cael ei atal. Ymatebodd i'r e-bost gan anfon y manylion y gofynnwyd amdanynt. Bythefnos yn ddiweddarach, gwiriodd Kerrie d datganiad ei chyfrif banc a sylweddolodd fod £500 wedi'i godi.

Taflen weithgaredd 11b

Astudiaethau achos twyll

Darllenwch trwy'r enghreifftiau o astudiaethau achos o sut y gall gwahanol fathau o dwyll ddigwydd yn ymarferol.

Ar gyfer pob senario, ystyriwch y dilynol:

- Pa fathau o dwyll ariannol y mae hyn yn enghraifft ohonynt?
- Beth allai awgrymu mai sgam yw hwn?
- Pa gyngor fyddech chi'n ei roi i'r unigolyn a oedd yn darged twyll?

Olivia

Roedd Olivia yn gwyllo'r teledu yn hwyr un noson pan dderbyniodd alwad ffôn, yn ôl pob tebyg gan ei banc. Rhybuddiodd y galwr hi fod y banc wedi bod yn destun toriad data yn ddiweddar a bod cyfrifon pob cwsmer mewn perygl. Fe'i hanogwyd i drosglwyddo ei harian i gyfrif newydd, 'diogel' er mwyn ei gadw'n ddiogel. Rhoddodd y galwr y manylion cyfrif newydd iddi a throsglwyddodd y £1,200 o'i hen gyfrif ar unwaith, trwy ei ap bancio. Ar ôl i'r galwr orffen yr alwad, dechreuodd hi deimlo'n anesmwyth a chael noson ddi-gwsg, gan boeni. Yn y bore fe ffoniodd ei banc eto a gwnaethant gadarnhau nad oeddent wedi gwneud yr alwad.

Brody

Roedd Brody wedi cael ei siomi oherwydd bod tocynnau i weld ei hoff fand wedi gwerthu allan. Derbyniodd hysbyseb trwy neges destun, yn datgan bod mwy o docynnau wedi'u rhyddhau ond y byddent gwerthu'n gyflym. Roedd y neges yn cynnwys doleri i wefan. Nid oedd Brody yn adnabod y wefan, ond roedd yn edrych yn debyg iawn i safle gwerthu tocynnau adnabyddus. Archebodd Brody docyn trwy'r wefan a nodi manylion ei gerdyn debyd i dalu am y tocyn. Arhosodd Brody i'r tocyn gyrraedd yn y post ... ond ni wnaeth gyrraedd o gwbl. Ail-ymwelodd â'r wefan, ond fe'i tynnwyd i lawr.

Aditi

Gwelodd Aditi, 17 oed, hysbyseb wedi'i phinio i hysbysfwrdd myfyrwyr, gan honni ei fod yn talu arian mawr am awr o waith. Negeseuodd gyfrif cyfryngau cymdeithasol yr hysbysebwr a threfnodd alwad llais. Dywedwyd wrthi mai'r cyfan yr oedd yn rhaid iddi ei wneud oedd derbyn swm o arian i'w chyfrif banc a'i drosglwyddo i gyfrif arall. Yn gyfnewid am hyn, byddai'n derbyn taliad o £200. Roedd yn ymddangos yn syml, felly cytunodd Aditi a darparu manylion ei chyfrif banc. Drannoeth, derbyniodd £9,000 a'i drosglwyddo i gyfrif dramor, yn ôl y cyfarwyddyd. Roedd hi wedi'i chyffroi i dderbyn y £200 yn ei chyfrif. Ychydig wythnosau'n ddiweddarach daeth yr heddlu i'w fflat. Dysgodd ei bod wedi cael ei defnyddio fel 'mul arian' i drosglwyddo arian a ddefnyddir ar gyfer gweithgarwch troseddol. Mae hwn yn fath o 'wyngalchu arian' ac mae'n drosedd. Caewyd cyfrif banc Aditi wedi hynny a bydd yn anodd iddi agor cyfrif newydd yn y dyfodol.